UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Wydział Nauk Ekonomicznych
i Zarządzania

Toruń, 05.08.2019 r.

Prof. dr hab. Aldona Glińska-Neweś

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Słaby
pt. *Wpływ praktyk nowego zarządzania publicznego na tworzenie klimatu uczenia się w organizacjach sektora publicznego*
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Dagmary Lewickiej
na Wydziale Zarządzania
Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie

1. Informacje formalne

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Słaby została mi powierzona Uchwałą Rady Wydziału Zarządzania AGH w Krakowie w dniu 13.06.2019 r., o czym zostałam poinformowana pismem Dziekana Wydziału, prof. dr hab. inż. Piotra Łebkowskiego, z dnia 17.06.2019 r.

Podstawą oceny rozprawy jest art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r (Dz. U. 2003 Nr 65 z późn. zm.), który stanowi iż: „*powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej*".

Maszynopis pracy obejmuje 261 stron, w tym: 6 stron wstępu, sześć rozdziałów liczących odpowiednio 33, 29, 37, 17, 62 i 32 strony, 8 stron podsumowania, spisy literatury, rysunków i tabel oraz załączniki.

Struktura rozprawy jest zgodna ze współczesnymi standardami w zakresie prezentacji prac naukowo-badawczych, obejmując prezentację stanu wiedzy w zakresie przedmiotowym pracy, metodykę przeprowadzonych badań empirycznych, prezentację wyników badań oraz ich dyskusję. Praca powstała w oparciu o liczną (260 pozycji), prawidłowo dobraną literaturę, odzwierciedlającą aktualny stan wiedzy w przedmiocie rozprawy i odpowiadającą standardom w zakresie selekcji i wykorzystania źródeł, jak również przejrzystości wywodu prowadzonego na tej podstawie.

Rozprawa od strony formalnej przygotowana jest starannie.

2. Ogólna ocena pracy

Ogólna ocena rozprawy doktorskiej Anny Słaby jest pozytywna. Przemawia za tym wybór przedmiotu badań, przesłanki merytoryczne, metodologiczne oraz ustalenia empiryczne poczynione w dysertacji.

Problematyka podjęta w rozprawie bez wątpienia mieści się w dyscyplinie nauk o zarządzaniu (obecnie nauki o zarządzaniu i jakości). Temat podjęty przez Doktorantkę uważam za bardzo aktualny i ważny, a przy tym w swoisty sposób „wdzięczny". Owa wdzięczność wynika po pierwsze z faktu, że analizy dotyczące sektora publicznego, zwłaszcza w polskim środowisku nauk o zarządzaniu, wciąż nie znajdują się w głównym nurcie badawczym i dzięki temu dostarczają wartościowych i interesujących luk poznawczych wymagających wyjaśnienia. Po drugie, jak pokazują także moje doświadczenia badawcze, w przypadku badań ilościowych prowadzonych w jednostkach administracji publicznej można liczyć na zdecydowanie wyższy odzew (tj. procent odpowiedzi), niż w przypadku organizacji gospodarczych. Badania przeprowadzone przez Annę Słaby również tego dowodzą.

Doktorantka podjęła się w swojej rozprawie eksploracji zależności występujących pomiędzy praktykami nowego zarządzania publicznego, zarządzaniem wiedzą, postrzeganym wsparciem organizacyjnym i klimatem uczenia się. Główny cel rozprawy został określony jako „pomiar wpływu praktyk nowego zarzadzania publicznego i zarządzania wiedzą na klimat uczenia się przy pośredniczącym wpływie poziomu postrzeganego wsparcia organizacji wśród pracowników zatrudnionych w badanych organizacjach". Towarzyszą mu cele szczegółowe i pytania badawcze, które w odniesieniu do badania ilościowego skonkretyzowane zostały w postaci hipotez badawczych. Uważam, że taki sposób

sformułowania ogólnej koncepcji badania zasługuje na pozytywną ocenę. Eksplorowany obszar jest jak dotąd stosunkowo słabo rozpoznany, wobec czego uzasadnione jest stawianie pytań badawczych. Z kolei konstrukcja badania ilościowego upoważniała w pełni do postawienia hipotez badawczych. Sformułowania celów, pytań i hipotez nie budzą żadnych zastrzeżeń. Jest to przykład bardzo solidnego warsztatu badawczego.

Realizacja postawionych w rozprawie celów wymagała przeprowadzenia studiów literaturowych oraz badań empirycznych. Te pierwsze objęły znaczącą ilościowo i dobrą pod względem jakości listę publikacji: Autorka posłużyła się odwołaniami do 260 publikacji (w tym 78 anglojęzycznych), uzupełnionych źródłami internetowymi i aktami prawnymi. Rozważania przeprowadzone przez Doktorantkę w części teoretycznej rozprawy są poprawne merytorycznie, aczkolwiek wydaje się, że nie został w nich w pełni odzwierciedlony dokonany przegląd literatury, o czym mowa będzie w dalszej części recenzji. W przeprowadzonych badaniach empirycznych Doktorantka posłużyła się dwoma metodami badawczymi. Wyniki, zwłaszcza w odniesieniu do badania ilościowego, zostały bardzo szczegółowo przeanalizowane, z wykorzystaniem właściwych metod statystycznych. Na podkreślenie i bardzo wysoką ocenę zasługuje fakt wykorzystania przez Annę Słaby modelowania równań strukturalnych (SEM), które w przypadku danych takiego rodzaju, jak pozyskane w tym badaniu, stanowi jedną z najbardziej zaawansowanych metod.

Praca jest dobrze przygotowana pod względem formalnym. Struktura pracy właściwie odzwierciedla jej tematykę i jest ściśle związana z realizacją celu pracy. Część empiryczna stanowi ok. 50% pracy, co jest dobrą proporcją. Język, jakim rozprawa została napisana jest poprawny stylistycznie.

3. Ocena szczegółowa

W ocenie szczegółowej, w pierwszej kolejności odniosę się do wspomnianego wcześniej problemu korzystania przez Doktorantkę z literatury przedmiotu. Pomimo bogactwa wykorzystanych źródeł (na co wskazuje zaprezentowana lista), poszczególne partie tekstu w rozdziałach teoretycznych oparte są na pojedynczych publikacjach. Doktorantka pozbawiła się w ten sposób możliwości wykazania erudycją i nie pokazała skali wykonanej pracy, jeśli chodzi o przegląd stanu wiedzy w tematyce rozprawy. Co więcej, skorzystanie z pojedynczych źródeł doprowadziło w kilku przypadkach do nieprecyzyjności lub nawet niezręczności wypowiedzi, np.:

- na str. 22 pojawia się pojęcie „organy wewnątrzorganizacyjne", które nie jest wyjaśnione i wydaje się być pojęciem niestosowanym w naukach o zarządzaniu;
- na str. 49 Doktorantka podaje kuriozalną definicję etapu transferu wiedzy, mówiącą, że: „transfer wiedzy (...) opiera się na pozyskiwaniu sprytnych ludzi...",
- na str. 57 znajduje się bardzo nieklarowny i nieostry podział procesów uczenia się na „uczenie się", „empiryczne uczenie się", „cybernetyczne uczenie się" (za Mikuła 2006).

Skorzystanie i wzbogacenie wywodów o prace innych autorów pozwoliłoby niewątpliwie wyeliminować tego rodzaju nieścisłości lub błędy.

Tematyka tej rozprawy jest stosunkowo obszerna, co sprawia, że nietrudno było w prezentacji podstaw teoretycznych o uproszczenia lub pominięcia. Na przykład uproszczenia takie pojawiły się w prezentacji zarządzania wiedzą, które samo w sobie jest dziedziną bardzo złożoną i wystarczającą na temat pracy doktorskiej. Uproszczenie, jakiego dokonała Doktorantka to brak głębszego opisu etapów zarządzania wiedzą i pokazania relacji zachodzących między nimi. W efekcie pojawiają się niejasności typu: „Niewątpliwie głównymi funkcjami organizacyjnego uczenia się jest rozwój i dzielenie się wiedzą" (str. 57-58) – związek organizacyjnego uczenia się z dzieleniem się wiedzą jest bardziej złożony, co należałoby wyjaśnić. W całokształcie problematyki opisywanej w części teoretycznej, Doktorantka wydaje się mieć największy problem właśnie z zarządzaniem wiedzą, o czym świadczą też inne niezręczne sformułowania, np.: „Na wiedzy opiera się cała cywilizacja ludzka i prawie w każdym momencie życia człowiek ma z nią do czynienia" (str. 43) – trudno sobie wyobrazić momenty gdy człowiek nie korzysta z wiedzy; „wykorzystywanie informacji, a zatem uczenie się" (str. 65) – wykorzystywanie informacji nie jest tożsame z uczeniem się. Transfer wiedzy został uczyniony przez Doktorantkę centralnym problemem jeśli chodzi o zarządzanie wiedzą. Nie twierdzę, że niesłusznie, bowiem jest to faktycznie bardzo ważny i interesujący proces, niemniej jednak zabrakło uzasadnienia, dlaczego tak Autorka uważa. Tytuł rozdziału 2. (*Zarządzanie wiedzą w organizacjach sektora publicznego*) nie jest do końca adekwatny do jego treści, bowiem nie ma w nim zbyt wiele na temat zarządzania wiedzą w sektorze publicznym. Nieliczne odwołania do badań tego sektora wydają się nie na miejscu z uwagi na czas jaki upłynął od ich podejmowania: Doktorantka powołuje się np. na badania dotyczące zarządzania wiedzą w polskich organizacjach publicznych opublikowane w 2003 r. (str. 63) oraz dotyczące szkoleń (mówiąc o niedocenianiu ich roli) z 2007 r. W trakcie okresu, który minął od tychże badań bardzo wiele mogło się zmienić.

Pozostałe rozdziały teoretyczne zawierają mniej niedociągnięć. Rozdział 1. rzetelnie systematyzuje wiedzę w zakresie genezy nowego zarządzania publicznego, jego istoty i elementów. Opis zyskałby na wartości, gdyby prezentacja w podrozdziale 1.1. była chronologiczna i bardziej syntetyczna. W rozdziale 1. przedstawione zostały modele nowego zarządzania publicznego, później zastosowane (zoperacjonalizowane) w badaniu empirycznym – poza prezentacją tych modeli jako odrębnych bytów, warto byłoby ustosunkować się do ich wzajemnych relacji i uwarunkowań współwystępowania w organizacji.

Rozdział 3. dotyczy organizacji uczącej się i organizacyjnego uczenia, podczas gdy pojęcia te używane są już wcześniej (w rozdziale 2.). Być może właściwsze byłoby przestawienie kolejności tych rozdziałów. Brak tego rodzaju chronologii (czyli zadbania o to, by stosowane pojęcia były najpierw zdefiniowane) pojawia się także w odniesieniu do „pracowników wiedzy", których definicja podana została na str. 65, a pojęcie używane jest wcześniej (np. na str. 54). Również jeśli chodzi o organizację uczącą się (podrozdział 3.1.) najpierw zaprezentowane zostały jej cechy, a dopiero potem jej definicje. W prezentacji jednych i drugich, jak i definicji organizacyjnego uczenia się, Doktorantka ułatwiła sobie zbytnio zadanie korzystając z zestawień umieszczonych w pojedynczych źródłach (ponownie).

Na tle pracy, jaką Doktorantka wykonała w oparciu o literaturę przedmiotu w rozdziałach 1-3, znacząco lepiej wypada przegląd literatury będący podstawą sformułowania hipotez badawczych. Ta część procesu badawczego została zrealizowana bardzo rzetelnie, a sformułowane hipotezy zostały satysfakcjonująco uzasadnione.

Jak wspomniałam wcześniej, zaproponowany model badawczy oceniam wysoko. Prawidłowo sformułowane hipotezy mają tylko jedną niekonsekwencję: w hipotezach 2 i 3 – raz jest mowa o ocenie klimatu uczenia się, raz o odczuwaniu klimatu uczenia się – określenia te powinny być jednoznaczne, zgodnie z tym co mierzy wykorzystana w badaniu skala.

Doktorantka dołożyła starań by uzasadnić, w oparciu o literaturę przedmiotu, dokonane przez siebie wybory w zakresie zrealizowanego projektu badawczego, w tym m.in. wybór metody studium przypadku, czy wybór poddanych badaniu jednostek. Zabrakło jedynie uzasadnienia wyboru województw małopolskiego i świętokrzyskiego, wskazania, z jakiego oprogramowania skorzystano w modelu równań strukturalnych, a także w jaki sposób analizowane były dane pochodzące z wywiadów indywidualnych (dane jakościowe). W badanych jednostkach uzyskano bardzo wysoki zwrot odpowiedzi w badaniu ilościowym, odpowiednio: 95, 97 i 80%. Obok potwierdzenia, że badania w takich jednostkach bywają

łatwiejsze niż w organizacjach gospodarczych, tak wysoki wynik nie byłby możliwy bez wysokiego zaangażowania samej Badaczki.

Część empiryczna rozprawy jest jej zdecydowanie mocną stroną. Widać tu mistrzowską rękę Promotorki pracy. Analizy danych pozyskanych z badań dokonano w sposób wielopłaszczyznowy, z zastosowaniem różnorodnych – zaawansowanych i adekwatnie dobranych metod, co doprowadziło do uzyskania interesujących i wartościowych rezultatów. Poza weryfikacją zaproponowanego modelu badawczego poprzez model równań strukturalnych, dodatkowym efektem całokształtu zrealizowanych badań są rekomendacje praktyczne dla każdej z badanych jednostek oraz bardzo wartościowe zestawienie mierników służących do oceny poszczególnych aspektów ich działalności.

Praca napisana jest dobrym stylistycznie językiem, jest też starannie przygotowana pod względem edytorskim. Na szczególne podkreślenie zasługuje klarowność wywodu towarzyszącego analizie statystycznej danych pozyskanych z badania empirycznego, a nie jest to wcale zadaniem łatwym. Opisane wcześniej niedociągnięcia terminologiczne czy stylistyczne należy uznać za raczej charakterystyczne dla osoby będącej na początku drogi rozwoju naukowego. W przyszłej pracy, jeśli będzie ona kontynuowana, warto bardziej uważnie i precyzyjnie operować językiem. Mam na myśli np. unikanie takich uproszczeń jak: „Postępująca globalizacja sprawia, iż większość zaproponowanych niegdyś przez ekonomistów i polityków modeli działania administracji sektora publicznego współcześnie jest już nieaktualna…" (str. 220) – czy na pewno owa nieaktualność ma swoje źródło akurat w postępującej globalizacji?

4. Konkluzja

Uważam, że przedstawiona mi do recenzji praca zasługuje na pozytywną ocenę. Decyduje o tym:

- aktualność i waga podjętego problemu badawczego,
- oparcie rozważań zawartych w pracy na poprawnie dobranej, bogatej literaturze przedmiotu oraz analizie pozyskanych w badaniu danych, umożliwiającej osiągnięcie celów i weryfikację postawionych pytań badawczych,
- warsztat badawczy wyrażający się umiejętnością formułowania celów, pytań i hipotez badawczych, doboru instrumentów badawczych, opracowywania wyników badań i ich interpretacji,

- praktyczna przydatność wyników badań prezentowanych w pracy.

Zamieszczone w recenzji uwagi nie umniejszają wartości pracy, a przy tym w niektórych wypadkach mają charakter dyskusyjny.

Uwzględniając wszystkie powyższe uwagi, opinie i oceny stwierdzam, że rozprawa p. mgr Anny Słaby spełnia wymogi stawiane pracy doktorskiej, określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r (Dz. U. 2003 Nr 65 poz 595 z późn. zm.), stanowiącym, iż praca doktorska: *„powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej"*.

W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie mgr Anny Słaby do publicznej obrony.